

به نام خالق یکتا

بررسی تداخلات گیاهان موجود در برخی داروهای گیاهی پرمصرف در داروخانه با داروهای شیمیایی

با توجه به ترویج طب سنتی در سال های اخیر و افزایش تنوع داروهای گیاهی موجود در داروخانه، شاهد گرایش مردم به مصرف داروهای گیاهی می باشیم. متأسفانه دیدگاه غلط که داروهای گیاهی فاقد عارضه جانبی می باشند در بین مردم رواج یافته و همین مسئله موجب گرایش بیشتر مردم به داروهای گیاهی بدون توجه به عوارض جانبی، تداخلات و حتی زمان و روش صحیح مصرف این فرآورده ها بدون مشورت پزشک و داروساز شده است. همچنین ارائه این فرآورده ها در برخی عطاری ها مسئله مهمی میباشد که کمتر به آن توجه شده است. مصرف داروهای گیاهی باید از جنبه های مختلفی مورد بررسی قرار گیرد، که برای هر فرد با توجه به علائم بیماری، بیماری های زمینه ای، داروهای شیمیایی مورد مصرف بیمار، حساسیت های دارویی و غذایی امکان استفاده از داروی گیاهی و نحوه مصرف و دوره ی مصرف متفاوت می باشد. همین مسئله اهمیت مشاوره با پزشک و یا داروساز قبل از شروع استفاده از این فرآورده ها را نشان می دهد. به دلیل گستردگی مطالب، امکان پرداختن به همه جنبه های استفاده از داروهای گیاهی نمیشود لذا در این مطلب کوتاه به تداخلات گیاهان موجود در برخی داروهای گیاهی پرمصرف در داروخانه با داروهای شیمیایی می پردازیم.

• گیاه شیرین بیان (*Glycyrrhiza glabra*)

موارد مصرف: درمان زخم معده و اثنی عشر، ترشح زیاد اسید و نفخ معده (این موارد مصرف در خصوص قرص های حاوی شیرین بیان میباشد)، خلط آور و ضد سرفه در درمان برونشیت، گلودرد، سرماخوردگی و آنفولانزا (این موارد در شربت های گیاهی حاوی شیرین بیان کاربرد دارد).

داروهای حاوی گیاه شیرین بیان: قرص د-رگلیس، قرص گاسترودین (شیرین بیان، کالاندولا، ختمی)، شربت کالیک (شیرین بیان، آویشن باغی، عسل و انیسون)، شربت نوسکاف (نوسکاپین و شیرین بیان)، شربت لیکوریش (شیرین بیان)

تداخلات دارویی: نباید به مدت طولانی و یا همراه با دیورتیک های تیازیدی، لوپ و گلیکوزیدهای قلبی مصرف شود زیرا با توجه به اثرات مینرالوکورتیکوئیدی باعث احتباس آب و سدیم شده و اثرات این داروها را کاهش می دهد. همچنین نباید با اسپرونولاکتون و آمیلوراید مصرف شود. از مصرف همزمان این داروهای حاوی شیرین بیان با ضد آریتمی ها خودداری گردد زیرا لیکوریش موجود در آن در مصرف طولانی مدت ممکن است موجب هایپوکالمی شود. مصرف همزمان این داروها با ضد انعقادها باید با احتیاط صورت پذیرد زیرا گلیسیریزین با مهار ترومبین احتمال خونریزی را افزایش می دهد. این داروها با داروهای ضد دیابت، انسولین و ضد بارداری های ترکیبی با احتیاط و زیر نظر پزشک مصرف شود. مصرف همزمان با داروهای کورتیکواستروئید و داروهای هورمونی با اثرات استروژنی و آنتی استروژنی باید با احتیاط صورت گیرد. از مصرف همزمان این دارو با داروهای کاهنده فشار خون، سیس پلاتین، داروهای متابولیزه شونده توسط سیتوکروم P450 ، دیگوکسین، داروهای های مدر، میدازولام ، وارفارین و ملین های محرک پرهیز شود.

نکات مهم در خصوص این گیاه:

لازم به ذکر است دو هفته قبل از عمل جراحی نباید مصرف شود.

معمولاً شروع، شدت تداخلات و عوارض جانبی شیرین بیان به دوز مصرفی، مدت مصرف و حساسیت افراد بستگی دارد. مصرف طولانی مدت داروهای حاوی شیرین بیان (بیش از ۶-۴ هفته) و یا مصرف مقادیر زیاد و غیر مجاز دارو می تواند موجب افزایش فشار

خون عروقی، کاهش پتاسیم و کاهش ادرار گردد. البته در قرص د-رگلیس و گاسترودین به علت وجود گلیسیریزین کاهش یافته در آن ها، این عوارض کمتر مشاهده می شوند.

• گیاه پنج انگشت (*vitex agnus castus*)

موارد مصرف: رفع اختلالات پیش از قاعدگی، رفع اختلالات قاعدگی و درد پستان، تنظیم کننده اختلالات هورمونی، رفع تنبلی تخمدان، کاهش یا توقف کیست های فیروئیدی

داروهای حاوی گیاه پنج انگشت: قرص و قطره ویتاگنوس، قرص فمودین، قرص آگنوگل

تداخلات دارویی: همزمان با داروهای ضدبارداری، هالوپریدول اثرات گیاه پنج انگشت را تضعیف می کند. در صورت مصرف داروهای آنتی سایکوتیک، آگونیست های دوپامین (با توجه به اینکه این گیاه اثرات دوپامینرژیک دارد)، استروژن و متوکلوپرامید با احتیاط مصرف شود.

• گیاه سیر (*Alium sativum*)

موارد مصرف: کاهش چربی خون، کاهش فشار خون، پیشگیری از بیماری های قلبی-عروقی، پیشگیری از تغییرات عروقی وابسته به سن و تصلب شرائین، عفونت های مجاری تنفسی فوقانی و کاهش خطر ابتلا به سرطان معده و کولورکتال، خواص آنتی اکسیدان

داروهای حاوی گیاه سیر: قرص آلیوم اس، قرص گارسین

تداخلات دارویی: در بیمارانی که تحت درمان با وارفارین و سایر داروهای ضدانعقاد، ضدپلاکت، حل کننده لخته، هپارین با وزن مولکولی پایین و ایندومتاسین هستند با احتیاط مصرف شود.

نکته مهم در خصوص این گیاه:

حداقل ۱۰ روز قبل از اعمال جراحی مصرف نگردد.

• سنا (*Senna*)

موارد مصرف: ملین و مسهل که در درمان بیوست مورد استفاده قرار می گیرد.

داروهای حاوی گیاه سنا: قرص سی لاکس، کپسول لاکسافول، کپسول و پودر رولاکس، قرص سنالاکس، شربت سناگل، قرص سنالین
تداخلات دارویی: این فرآورده با گلیکوزیدهای قلبی مثل دیگوکسین، داروهای ضدآریتمی، استروژن، ایندومتاسین، نیفدیپین، داروهای مدر پایین آورنده پتاسیم مثل فورزماید و هیدروکلرتیازید و آدنوکورتیکواستروئیدها و شیرین بیان تداخل دارد. باید با فاصله مصرف شود.

• گل ساعتی (*Passiflora incarnata*)

موارد مصرف: درمان اضطراب، بی خوابی، بی قراری، کاهش اسپاسم های گوارشی ناشی از استرس های عصبی

داروهای حاوی گیاه گل ساعتی: قطره پاسی پی، کپسول ریلکس هرب، قرص والی فلور (سنبل الطیب و گل ساعتی)، قرص ترانکی وال (سنبل الطیب، گل ساعتی، بادرنجبویه و رازک)

تداخلات دارویی: مصرف همزمان با داروهای خواب آور نظیر بنزودیازپین ها، باربیتورات ها و آنتی هیستامین ها، ممکن است موجب خواب آلودگی بیش از حد گردد. مصرف همزمان با داروهای ضد پلاکت و ضد انعقاد ممکن است موجب خونریزی شود. مصرف همزمان با داروهای مهارکننده مونوآمینوآکسیداز، ضد افسردگی های سه حلقه ای و SSRIS می تواند سبب تشدید اثر این داروها شود.

• سنبل الطیب (*valerian officinalis*)

موارد مصرف: درمان اضطراب، بی خوابی، کاهش استرس، کاهش اسپاسم های گوارشی ناشی از استرس های عصبی

داروهای حاوی گیاه سنبل الطیب: کپسول سدآمین، قرص والی فلور (سنبل الطیب و گل ساعتی)، قرص ترانکی وال (سنبل الطیب، گل ساعتی، بادرنجبویه و رازک)، قرص نوراگل فورت (سنبل الطیب و بادرنجبویه)

تداخلات دارویی: باید از مصرف همزمان با بنزودیازپین ها و باربیتورات ها پرهیز شود. ممکن است موجب افزایش اثرات دیگر آرامبخش ها و خواب آورها شود. از مصرف همزمان با الکل پرهیز شود. از مصرف همزمان با داروهایی که احتمال ایجاد سمیت کبدی دارند اجتناب شود.

نکته مهم اینکه این گیاه در افرادی که مشکلات کبدی دارند منع مصرف دارد.

• گیاه علف چای، هایپیران، هایپریکوم، هوفاریقون، گل راعی (*Hypericum perforatum, St John`s wort*)

موارد مصرف: افسردگی، سردرد، بدخوابی، سردرد های دوران قاعدگی

داروهای حاوی گیاه علف چای: قرص نروکسین، قطره و قرص هایپیران، قرص پرفوران

تداخلات دارویی: این گیاه با القای آنزیم کبدی سیتوکروم P450 ممکن است اثربخشی برخی از داروها مثل سیکلوسپورین، وارفارین، دیگوکسین، تیوفیلین، متادون، سیمواستاتین، برخی داروهای ضد تشنج و داروهای ضدبارداری خوراکی را به واسطه افزایش متابولیسم آن ها کاهش دهد، بنابراین ممکن است دوز داروها نیاز به تنظیم داشته باشد. همزمان با داروهای ضد ویروس به ویژه ایندیناویر مصرف نشود. در صورت همزمانی مصرف با داروهای ضد افسردگی ممکن است ایجاد بی قراری، تهوع و اختلالات گوارشی نماید.

نکته مهم در خصوص این گیاه:

قطع مصرف ناگهانی داروهای حاوی علف چای ممکن است باعث افزایش سطح خونی برخی داروها بخصوص سیکلوسپورین، دیگوکسین، تیوفیلین و وارفارین گردد.

• گیاه جینکو بیلوبا (*Ginkgo biloba*)

موارد مصرف: تقویت حافظه، بهبود تمرکز، کمک به درمان وزوز گوش، سرگیجه و اختلالات عروق محیطی، بهبود گردش خون عروق مغزی، کمک به درمان رتینوپاتی دیابتی، کمک به درمان آلزایمر و اختلالات شناختی، خاصیت آنتی اکسیدان، بهبود اختلالات جنسی

داروهای حاوی گیاه جینکو بیلوبا: کپسول جینکو بیلوبا، قرص جینکوگل، قرص جینکورا، قرص جینگو بی زد، کپسول آرتی فرگت، کپسول جینک اکتیو، قرص ممورکس، شربت جینکوویتون

تداخلات دارویی: این گیاه با داروهای ضد انعقاد خون و آنتی پلاکت ها و داروهای ضدالتهاب غیر استروئیدی و مهار کننده های مونوآمین اکسیداز تداخل دارد و مصرف همزمان آن ها توصیه نمی شود. گزارشاتی وجود دارد که نشان می دهد از نظر تئوری ممکن است جینکو بیلوبا سبب کاهش اثر داروهای ضد صرع و ضد تشنج نظیر فنوباربیتال، کاربامازپین، گاباپنتین و فنی توئین گردد. همچنین بیماران مبتلا به دیابت نوع دو که از داروهای همچون گلی بنکلامید، پیوگلیتازون، روزیگلیتازون و انسولین استفاده می کنند، بهتر است در هنگام مصرف جینکو بیلوبا، قند خون خود را پایش نمایند.

نکته مهم در خصوص این گیاه:

مصرف دارو قبل از عمل جراحی قطع شود زیرا که ممکن است احتمال خونریزی را افزایش دهد.

کپسول و قطره شیرافزا

موارد مصرف: افزایش دهنده ترشح شیر در مادران شیرده، تسهیل خروج شیر، کاهش نفخ در مادران شیرده و شیرخوار به دلیل وجود رازیانه و زیره سبز، کمک به تنظیم هورمون ها پس از زایمان و شیردهی، بهبود اشتهای مادر جهت تامین نیازهای تغذیه ای در دوران شیردهی به دلیل وجود گیاه شنبلیله، خواص آنتی اکسیدانی به واسطه داشتن رازیانه و زیره

ترکیبات: رازیانه (*Foeniculum vulgare*)، زیره سبز (*Cuminum cyminum*)، تخم شنبلیله (*Trigonella foenum-graecum*)، شوید (*Anethum graveolens*)

این دارو ممکن است موجب پایین آمدن قند خون شود، لذا در هنگام مصرف داروهای کاهش دهنده قند خون با احتیاط مصرف شود.

نکات مهم مصرف: برخی افراد ممکن است به ترکیبات گیاهی موجود در قطره و کپسول شیرافزا حساسیت داشته باشند. در این صورت توصیه می شود از مصرف آن خودداری کنند. به دلیل وجود گیاه شنبلیله، در بیمارانی که از داروهای ضد انعقاد استفاده میکنند به علت بالا رفتن احتمال خونریزی باید با احتیاط مصرف شود. توصیه می گردد آزمایش زمان انعقاد خون و قند خون در مدت زمان مصرف انجام شود. مصرف همزمان دانه شنبلیله با فرآورده های حاوی آهن موجب مهار جذب آهن می شود، بنابراین مصرف مکمل های آهن باید ۲ ساعت از زمان مصرف دارو فاصله داشته باشد.

در این مطلب تنها به تعدادی از داروهای پر فروش داروخانه اشاره شد، اما باید توجه داشت که تنوع داروهای گیاهی موجود در بازار بسیار است که امکان پرداختن به همه آن ها امکانپذیر نمی باشد و همانطور که ملاحظه میفرمایید اهمیت مشاوره دارویی قبل از مصرف داروهای گیاهی نیز حائز اهمیت می باشد.

تهیه: دکتر فاطمه آجورلو – عضو کمیته علمی دارویی نظام پزشکی شهریار